

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Theodōritu Episkopu Kyru Kai Eyagriu Scholastiku
Ekklesiastikē Istorìa, Eklogai Apo Tōn Istorion
Philostorgiu Kai Theodōru**

Theodoretus <Cyrrhensis>

Mogvntiae, 1679

Henrici Valesii Annotationes In Librum Sextum Ecclesiasticae Historiae
Evagrii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14162

tio. Et nobilissimi Flavius Tiberii Mauricii felicissimi Caesaris anno primo.

In Caput XIV.

ὅτι ὁ παρὼν ἡμῖν ἐξέλεξε πόνος. Scribendum est procul dubio ὅτι ἂν ὁ παρὼν. Refertur enim ad id quod præcessit, διὰ τῶν ἰσορμημένων, quod non viderunt Interpretes.

χάρακι. De Charace Pergameno Græcarum Historiarum Scriptore, vide quæ scripsit Vossius in libro de Historicis Græcis.

Pag. 442 νικοστράτην. Idem mihi videtur esse, qui à Vopisco in Aureliani vita dicitur Nicomachus, qui illorum temporum Historiam Græcè conscripserat, teste ibidem Vopisco. Alius ab hoc Nicostrato fuit Nicostratus Sophista, qui Marco imperante floruit, ut testatur Suidas, & Georgius Syncellus in Chronico.

ἀπό μυθικῶν ἀρξαιμένων. Jam pridem in Annotationibus ad excerpta legationum è Dexippo, monui scribendum esse hoc loco: ἀπό μυθικῶν. Nam

Dexippus μυθικός, id est, Romanorum bella adversus Scythas gesta conscripserat, ut testatur Photius in Bibliotheca.

ἄρριανῶ. Arrianus Parthica & Alanica scripsit, in quibus libris res à Romanis gestas adversus Parthos & Alanos conscripserat. Hos igitur libros hic designat Evagrius.

ἰουσαδίῳ τῷ ἐπιφανεῖ. Hic est Eustathius Syrus, cujus testimonio sæpè usus est Evagrius noster in superioribus libris. De hoc Suidas ita scribit: ἰουσαδίου ἐπιφανέως χροσικῆν, ἐπιτομὴ τῶν ἀπὸ αὐτοῦ μύθων ἀναστειν βασιλέως ἐν τόμοις. Scribe meo periculo, ἐν τόμοις β'. Cujus commendationis Auctorem habeo Evagrius.

ἰωάννη ἐμῶν τε πολίτην ὃ συγγραμμεῖ. Hic Joannes Epiphaniensis fuit. Nam cum Evagrius cum civem suum appellet, Epiphaniensem eum fuisse necesse est, si quidem Epiphaana Syriæ urbs, patria fuit Evagrii. Quare fallitur Vossius in libro de Historicis Græcis, qui Joannem hunc domo Antiochenum fuisse existimat.

ὃ μάλιστα τάχιστα. Scribendum puto ὃ μάλιστα τάχιστα, ad vitandam κακοφωνίαν. Pag. 444

HENRICI VALESII
ANNOTATIONES
IN LIBRUM SEXTUM
ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ
EVAGRII.

In Caput Primum.

Pag. 445 μεγαλοπρεπέως τε ἐπαλείψης. Apud Nicephorum in cap. 8. libri 18. scribitur ἐπιμείνης. Id est: Coronatos: quod non probo. Neque enim, moris erat apud veteres, quod quidem sciam, ut ii qui ad nuptias vocati erant, coronas gestarent perinde ac sponsi. Deinde verba quæ proximè sequuntur; hanc scripturam refutant. Subjicit enim Evagrius eos ideirco magnifice vestitos fuisse, quo dignosci facilius possent. Id autem ad coronas referri non potest. Neque enim ex coronis quas gestabant, dignosci potuissent.

δαμόφιλος μὲν ὄσι. De hoc Damophilo scribit Suidas in Lexico; quem Vossius in libro de Historicis Græcis describere contentus, nihil præterea adjecit. Ego verò cum & patriam ejus, & scribendi genus didicerim, in gratiam studiosorum hic apponam. Fuit igitur Damophilus iste, seu Demophilus, natione Bithynus, qui ex libris veterum Scriptorum utiles quasdam narrationes excerptit, ut docet Julianus in Misopogone. δα-

μοφίλο τῷ βιθυνῶν παλιῶνται συγγράμματα τειῶντα, ἐν εἰς δευτέρω μινος ἐπιτῶν ποικίλων, εἰρηάτατο λέγεται ἄδιστος νέμ Φιλικῶν ὃ ποικιλοῦται. Certe Julianus eo loco profert narrationem quandam, quam Damophilus iste ex Plutarcho Chæronense excerpterat, quemadmodum etiam Evagrius noster hoc loco.

σαφῶς εἰπὼν. Mallem legere σαφῶς, quemadmodum legisse videtur Christophorfonus. Porro locus Plutarchi quem hic designat Evagrius, extat in libro de fortuna Romanorum, haud procul ab initio.

In Caput IV.

πρωτίθι τινά. Hæc verba de Edictis à Prisco propositis intelligenda sunt. Id enim indicat vox πρωτίθι τινά, quæ eam vim ac significationem habet quam dixi. Expositionem nostram confirmat Theophylactus in libro 3. cap. 11. quem omnino consule.

τινὶ τῶν παρῆχων ἵππων. Mufculus equum vehicularum verit. Christophorfonus verò vectarium

rium interpretatur. Hos Latini Veredos vocabant, quod veherent Redas, ut scribit Festus. Utitur iterum hac voce Evagrius in capite 15. hujus libri. Ubi vide quæ notavi.

In Caput V.

ἐν φοινίκῃ λιβανῆσις. Apud Nicephorum, in capite xi. libri 18. legitur ἐν λιβανῆσι τῆς φοινίκης, contrario errore. Scribendum enim est, ἐν φοινίκῃ λιβανῆσι. Dux enim erant provinciæ Phœnicæ, altera Libanensis dicta: altera maritima τὴν θάλασσαν ἄουτος. non dubito quin scribendum sit, τὸ θάλασσαν ἄουτος, Id est, *Quantum in ipsis erat.* B Emendationem nostram confirmat Nicephorus, qui pro supra dictis Evagrii verbis hæc substituit: τὸ θάλασσαν ἄουτος ἦσαν. Certe in MS. cod. Tell. discrete scriptum inveni, τὸ θάλασσαν ἄουτος, &c.

Pag. 449 *συμμάχων δὲ ἢ πολιτείαις δόλων.* Hunc locum non intellexerunt Interpretes. Nam Musculus ita vertit: *Et erga manicipes quidem multo moderatius quam barbari faciebant.* Erga socios vero belli, & Republicæ ministros, admodum alieno erant animo. Christophoronus quoque eodem modo interpretatur. Verum Joannes Langus qui Compilatorem Evagrii Nicephorum Latine vertit, longe melius hunc locum exposuit. Sic enim habet: *Et mittiores quidem illi in vecligales & tributarios populos, quam barbari esse solent, fuerunt. A propugnatoribus vero, aut defensoribus Republicæ, aut quotiandem eos nomine appellem, quam longissime abfuerunt.* Scilicet Nicephorus pro verbis illis: *συμμάχων δὲ πολιτείαις δόλων*, hæc substituerat, *συμμάχων δὲ ἢ πολιτείαις ἢ συμμάχων, ἢ πῶς ἂν ἄλλως εἴποιμι, παντάπασιν ἀδύνατος διεκρίνω.* Ex quibus apparet; Nicephorum non intellexisse quid sibi vellent hæc Evagrii verba: *πολιτείαις δόλων.* Militia apud Romanos jam inde à temporibus Augusti, servitus quædam fuit temporaria. Unde & milites punctis in cute notabantur, tanquam servi, ut docet Vegetius. Sed & missio militaris plane respondet manumissioni servorum. Certe Suidas, seu potius vetus quidam Scriptor apud Suidam in voce *βενεράτος*, milites servitutem servisse docet, quamdiu merebant stipendia. *βενεράτος παρά βωμολογῆσιν τὸν δόλοισ τῆς στρατίας ἀπὸ τῆς οὐραστίας δὲ ἔπει ἐδύλον.* Sic etiam Petrus Chysologus in sermone 15. de Centurione: *Vere Centurio, qui stipendia terrena Centenarium cali mutavit in fructum, & servitutem militia secularis in divinam sustulit dignitatem.*

ἢ μὴ ἰδύται τὰς ἀποικιολογίας. Assentior Musculo & Christophorono, qui *μοναχίας* emendarunt. Sic enim vertit Musculus: *Nec deputatis mansionibus contenti erant.* Quoties exercitus Romanus iter facturus esset, diu ante proponebatur edictum, quo singule mansiones in quibus milites mansuri essent, designabantur, ut docet Lampridius in Alexandro Severo: *Itinerum dies publice proponebantur, ita ut Edictum penderet ante menses duos, in quo scriptum esset: Illa die, illa hora ab urbe sum exiturus, & si Diu voluerint, in prima mansionem mansurus.* Deinde, per ordinem mansiones, deum

A *de statua, deinde ubi annonæ esset accipienda & id quidem. Eousque quamdiu ad fines barbaricos veniretur.* Hospitia quoque seu domus, in quibus milites ad bellum proficiscentes, vel ab expeditione redeuntes mansuri erant, à mensuris notabantur, ut docet Vegetius in libro secundo, capite septimo, & Imperatores in codice Theod. titulo de metatis.

In Caput VI.

ἐἰ τινα ἐκείνω προσήκει. Sic etiam legitur apud Nicephorum: nisi quod Nicephorus majoris perspicuitatis causa hæc adjecit, ἢ θάλασσαν, ἢ διαθήσει. Musculus tamen & Christophoronus favere interpretati sunt, quamvis verbum *προσήκει* hanc significationem non habeat. Proinde mallem legere *προσέχεται*.

In Caput VII.

ἄμφω τοιζαὶν τῷ δήμῳ. Hunc locum ita exposuit Christophoronus: *Ambo igitur, & optimates & populares in eandem cum plebe quasi pedibus inire sententiam.* Musculus vero voces illas τῷ δήμῳ expunxit, ut ex versione ejus apparet. Sic enim vertit: *Utique igitur in eandem sententiam conspirarunt.* Id est, tam primores civitatis, quam plebei. Vel certe tam cives, quam artifices. Utroque enim paulo ante distinxit Evagrius.

C *περὶ τῆς ἐνετηρίας πόλιος.* Annonæ fertilitatem Pag. 450. & copiam interpretatur Musculus. Langus vero & Christophoronus pacem ac felicitatem. Certe vox *ἐνετηρία* utrumque significat, ut testatur Suidas.

ἢ μὴ παραδύονται. Quod hodie apud nos fieri solet in criminalibus judiciis, ut eos à Judicibus detur Jurisperitus, qui consilium ei suggerat. Id olim quoque in Ecclesiasticis judiciis obtinuisse docet hic Evagrii locus. Gregorius enim Episcopus Antiochiæ, cum in urbem regiam proficisceretur, coram Synodo Episcoporum & coram Senatoribus causam dicturus de incesto, Evagrium Scholasticum secum deduxit, qui Consiliarius ipsi & Assessor esset, & Concilium ipsi fuggeret ubi opus esset. Id enim significat vox *παραδύονται.* hoc quidem in loco. Cæterum in hac narratione Evagrii, multa sunt observanda. Primum quod ait Gregorium Antiochensem Episcopum de crimine incesti accusatum ab homine laico coram seculari Judice, ad Imperatorem, & ad Synodum provocasse. Ac de provocatione quidem ad Imperatorem, videnda est Epistola Concilii Romani ad Gratianum Augustum, quam primus edidit Jacobus Syrmundus. Præterea observandum est quod ait Evagrius, causam Gregorii disceptam fuisse coram Patriarchis ac Metropolitanis, & coram Senatoribus. Sic in Synodo Chalcedonenſi Episcopis & secularibus Judicibus simul convenientibus, causa Dioscori Alexandrini Episcopi discussa & judicata est. In

qua Synodo gloriosissimi Judices & Senatores perpetuo nominantur ante Episcopos qui Synodo interfuerant: perinde ac in hoc Evagrii loco Senatores nominantur ante Metropolitanos: subijciuntur tamen Patriarchis.

In Caput VIII.

Ἔτος ἰσομοῖν ἡ τριακοστὴν ἢ ἑξακοστὴν. Hic erat annus Christi 589. Anni enim Antiochenorum Natalem Christi antevertunt annis octo & quadraginta, ut supra observavi. Quod autem subjicit Evagrius, terræ motum hunc Antiochiæ contigisse anno uno & sexagesimo post priores terræ motus qui Antiochiam afflixerant, id cum rationibus nostris optime convenit. Prior enim ille terræ motus, Justiniano regnante, acciderat anno Christi 528. ut notavi ad librum quartum Evagrii. Porro ex his colligitur annus Synodi Constantinopolitane, quæ collecta est in causâ Gregorii Antiochenis Episcopi. Hanc Baronius quidem refert anno Christi 587. Ego vero ex Evagrii auctoritate biennio post collectam esse non dubito. Nam cum ea Synodus celebrata sit quatuor mensibus ante illum terræ motum, quo Antiochia concussa est; Terræ motus autem ille contigerit anno Antiochenorum sexcentesimo tricesimo septimo, ut testatur Evagrius: necessario efficitur id quod dixi, Synodum scilicet Constantinopolitanam anno Christi quingentesimo octogesimo nono collectam fuisse.

ἀντιρρόντα ἕλαβα λιν. Scribendum puto λαβῆν. Emendationem nostram confirmat codex Tellerianus, & Nicephorus, qui hunc Evagrii locum ita expressit: διὰ τὴν ἀντιρρόντα ἕλα τὰ ἕλα, &c. Id est, ut vertit Langus, *Eaque de causa, tigna qua id sustinebant, habuerat.* Græci hæc tigna ἀντιρρόντα vocant uno vocabulo, ut testatur Heli-chius. Quæ voce usum esse Philonem Mechanicum nuper deprehendi, cum ejus libros de Machinis in Latinum sermonem converterem. Gallice vocamus, *Des etais.* Latini vero *Fulcras* vocant: Quæ voce utitur Livius in descriptione obsidionis Ambraciæ.

Pag. 451 τὰ χαλκόμενα βρῆσα. In codice Telleriano, & apud Nicephorum legitur βροῦσα, quod magis probò. Sic autem dicta videntur loca amœna ac florida, ἀπὸ τῶ βρῆν, quod est florere, ut testatur Suidas, & Auctor Etymologici in voce βρῆσαι.

ὁ κέρροι τὸ πεδίον. Hunc locum non intellexerunt Interpretes, Langus, Musculus, & Christophorus, ut ex versione earum apparet. Sic enim interpretati sunt: *Omnes quoque turres in plano constituta, disjecta sunt.* Ego πεδίον, *Campum* esse existimo, qui erat extra portas urbis Antiochiæ, in quo milites exerceri solebant. Ejus loci mentionem facit Athanasius in libello precum, quem Arriani adversus ipsum obtulerunt Joviano Principi Antiochiæ commoranti. ἀρῶντι ἐπιτοχίᾳ λωῖ ποῖσάν το ἀπερχομένῳ τῷ βασιλεῖς ἐς κάμπον ἐν τῷ ῥωμανοῖς πόλιν. Id est, *Primus congressus quem habuerunt cum Imperatore, in portâ Romanensî, dum Imperator procedere in campum.*

ἐκείτων τὸ πρὸς τὰς ὄρας ἀνεκρίβρον. Nicephorus aliquot voces hic addit in hunc modum: ὁρῆς τὰς ἐκ διαμέτρῳ ὄρας, &c. Totum vero locum Joannes Langus ita vertit: *Et utrumque publicum lavacrum, ex pulcherrimo statu ad eam quæ ex diametro est deformitatem collapsum.* Quæ interpretatio ferri nullo modo potest. Nec multo melior est Musculi interpretatio, quia vertit: *Et ex publicis balneis alterum eisdem horis dirutum est.* Christophorus vero hunc locum ita exposuit: *Et utrumque publicum balneum, quod duobus distinctis temporibus inferuit, eadem oppressus calamitas.* Ego vero horum verborum hunc esse sensum existimo. Duo erant Antiochiæ publica lavacra, pro anni tempestatibus diversa. Alterum æstivum, alterum hibernum. Ex his balneis alterum terræ motu illo corruisse ait Evagrius.

τὰ ἄρτω τεχναριέμενοι. Hunc locum ita exposuit Christophorus: *Et ut quidam coniecturam ex pane qui in ista civitate consumi solent, faciunt, hæc lues sexaginta hominum millia extinxit.* Mihi tamen hæc interpretatio non placet. Neque enim ea ratione numerum mortuorum iniri potuisse existimo. Hunc igitur locum ita malim exponere. Quemadmodum Romæ, Constantinopoli, & Alexandriæ annona ex publico civibus erogabatur. Ita quoque Antiochiæ factum fuisse existimo. Erat enim Antiochia una ex quatuor maximis civitatibus Imperii Romani. Ex his igitur panibus qui quotidie erogari solebant, facile erat colligere numerum mortuorum. Si quis tamen expositionem Christophori sequi maluerit, non magnopere repugnabo. Præsertim cum de annonâ publicâ urbis Antiochiæ nullum extet veteris Scriptoris testimonium.

φορὰ δὲ ἀνιέρθου. Nicephorus aliquot verba hic adiecit hoc modo: φορὰ δὲ αὐτῶν τῶν σκίμπτου ἀνιέρθου. Quod nescio utrum ex conjectura addiderit, an in suo codice ita scriptum invenit.

In Caput IX.

ὁ γερμανός. De hac Germanii victoria strictim, ut solet, loquitur Theophylactus in lib. 3. cap. 3.

In Caput X.

ἀνδρίαν. Hunc Aristobulum vocare videtur Theophylactus in libro tertio capite tertio. Quem ait fuisse Curatorem domus Antiochi.

In Caput XI.

δὲ αὐτῶ παρῆσα. Hic locus non minimam habet difficultatem. Musculus quidem ita vertit:

quando ad militiam conscriptis ex catalogo, per ipsum sunt admissi. Christophorus vero eodem fere modo interpretatur: alii vestitus, cibo, & aliis rebus adjuti tum cum in album militum adscripti & per eum admissi fuerant. Eundem quoque sensum secutus videtur Nicephorus, qui hunc Evagrii locum ita expressit, ἄλλως τε καὶ ὅσοι ἐν καταλόγῳ στρατολογηθέντες ἦσαν, δὲ ἐκείνῳ παρέσαν. Quae verba ita vertit Langus: Tum autem quicumque delecti habito per Sacramentum militare in catalogo adscripti erant, per ipsum id consecuti fuerant. Mihi tamen non placet hæc interpretatio. Neque enim adeo expetenda hæc quidem tempore fuit militia Romana, ut suffragio cujusquam opus fuerit ad hoc, ne quis militum numero adscriberetur. Quare existimo potius hæc verba ita esse exponenda: Tunc cum militaribus numeris adscripti, per ipsum agros transfrent. Notat hoc loco Evagrius munificentiam Gregorii Antiochenis Episcopi, qui milites per agros suos transeuntes, non solum hospitio excipiebat, sed & vestem, & cibos ac pecunias eis donabat. Certè παρὶναι hoc sensu usurpat Justinianus in Novella 130, de transitu militum, ὡς ἐστὶ τῶν ἡμετέρῳ στρατιώματος ἐν ἰσάσις ἰπαρχία παρὶόντων ἀμίσωτος ἀποστρέφεται. In codice Telleriano hunc locum ita scriptum inveni, ὅτι στρατολογηθέντες ἐν καταλόγῳ δὲ ἐκείνῳ παρέσαν.

ἐν λιτάρβοις. Vicus est in territorio Chalcidis urbis Syriae, cujus meminit Julianus Imperator in epistola 27. Juxta hunc vicum erant Hibernacula Regis Antiochi, quorum reliquias adhuc sua ætate superfuisse testatur ibidem Julianus, ita scribens, μίσην τῶν λιτάρβων ἦλθον. ἔστι καὶ ἡ κώμη καλχηδος, καὶ ἐνέτυχον ὁδῶν λαίψακα ἔχουσι γεμαδίῳ ἀντιοχείῳ. Quem locum Martinus ita vertit. Ad Litarbos venit, quod oppidum est in Chalcide: & casu incidit in viam quandam que reliquias adhuc Antiochenis Hibernorum habebat. Ego vero sic interpretor. Litarba adveni, qui vicum est in agro Chalcidico. Et viam offendi qua reliquias habebat Hibernorum Regis Antiochi. Ejusdem vici meminit Theophanes in Chronico pag. 151, ubi ait Alamundarum populatum esse Syriam primam usque ad fines Antiochiæ & usque ad Litarga & Scaphata. Verum in Theophane scribendum puto, τῶν λιτομίτων λιτάρβων καὶ σκαφατῶν κτωμάτων. Quam emendationem confirmant sequentia. Addit enim καὶ ἵκανσε τὰ ἔξω τῆς χελιδνός.

In Caput XII.

Pag. 453. ὅτι τὸν νηλεῶν ἑμῶν κλέων. Nescio quid de navali Romanorum pugna hic somniavit Christophorus. Neque enim Romani eo tempore navalem pugnam commiserant, sed terrestri prælio cum Persis confixerant. Metaphora igitur usus est hoc loco Evagrius noster: & castra quidem Romanorum comparat navi: seditionem vero quam exiterant, comparat tempestati.

πᾶσι ἢ χ' ἑξομαί τῆ θεῆα ἢ θίλη. Deerat hoc loco integra linea, quam ex optimo codice Floren-

atino supplevi. Eadem quoque lacuna videtur fuisse in eo codice quo usus est Nicephorus. Neque enim omisurus erat præclaram illam sententiam quâ usus erat Mauricius. Cor Regis in manu Dei; si illam in exemplari suo reperisset. παρῶθεν δὲ σελήπτος. In optimo codice Florentino totus hic locus ita legitur: καὶ ὡς περ ἀθανάτων ὅτι καὶ παρῶθεν, δὲ σελήπτος ἔσται κατάπαξ ἢ ἀνίχεται. Optime, dummodo disjunctis vocibus legamus δὲ σελήπτος, quemadmodum legitur apud Nicephorum in capite 15. libri 18. Facebat igitur Christophorus & Savilio conjectura, qui ἐυληπτος hoc loco restituebant.

τῶν γὰρ ἀγαθόντων ἐυβουλία. Scribendum est procul dubio ἐυβουλία, & paulo post ἐυπειθεῖα absque subscripto. Id enim postulant leges Grammaticæ: atque ita etiam legitur apud Nicephorum.

In Caput XIII.

λατῶς καὶ προσηχῶς ἐξουσιῶτο. Hæ preces atque orationes referri possunt, vel ad reconciliationem poenitentium & ad absolutionem Sacramenti quo milites sese obtinuerant; vel ad Missarum solennia, quæ Grægorius tunc celebravit coram Tribunibus ac Centurionibus exercitus Romani, quibus etiam sacram Communionem impertivit, ut testatur Evagrius. Ita certè hunc locum exponit Nicephorus: λατῶς, inquit, ἐξουσιῶ τὸ θεῖον καὶ τῶν θεῶν τιλάσας μυστηρίων, τὰ ἀκράτῃ σαματις ἀπᾶσι μετιδίδου.

ἡπάστουτος κίρη. In optimis codicibus Florentino & Telleriano additur διουτέρα. Id est secunda Feria magnæ Hebdomadis. Eandem quoque emendationem in codice Vulcobiano ad latus scriptum inveni.

ἰκαρζιμένοι τε κατὰ τῶν βασιλείας. Assentior Christophorus & Savilio, qui post hæc verba distinctionem apposuerunt. Est enim prorsus necessaria. Sed & ante illos Nicephorus hunc locum ita distinxerat. Melius tamen Nicephorus scriptum habet ἀπὸς τῶν βασιλείας.

In Caput XIV.

τῶν ἐν μαρτυραπόλῃ δυνάρχων. Rectius in Manuscriptis codicibus Florentino & Telleriano scribitur δικαστάρχων, quemadmodum etiam Vulcobius ac Savilius in margine suorum codicum emendarunt. Nicephorus in capite 17. libri 18. hunc Evagrii locum ita exponit: δικαστάρχων στρατιωτικῶν τῶν ματῶν καὶ δεσποτῶν. Hiæ Latini Decani dicebantur, non autem Decoriones, ut Musculus & Christophorus interpretantur. Testatur id Vegetius in cap. 8. lib. 2. agens de Centurionibus sive ordinariis: Erant inquit, decani decem militibus præpositi, qui nunc capiti centurionum vocantur.

τῶν ἐν καθεμίτων αὐτίλῳ. Procul dubio scribendum est αὐτίλῳ. Sic enim lex Grammatica postulat. λόχοι περιεὶκόν. Quadragintos homines armatos, ut scribit Theophylactus in capite 5. libri 3.

In Caput XV.

Pag. 456 Ἐνὶ τῶν παρόχων ἵππων. Ufus est hac voce Evagrius supra, in cap. 4. hujus libri, ubi Interpretes vehicularem & Vectarium equum utrobique interpretantur. Nicephorus verò in capite 18. libri 18. hunc Evagrii locum describens, vocabulum παρόχων, ita exponit. ἐνὶ τῶν ἐπισυρομένων ἵππων ἐπιβιβάσασθαι μάχης ἕνεκα. Id est, Nisi quidam ex satellitibus in unum ex equis qui post eum ducebantur, ipsum imposuissent. Solebant enim duces cum ad pugnam proficiscerentur, plures secum equos ducere, ut si forte equus quo sedebant interfectus fuisset, in alium equum confederent.

ὁ περισσώδεις προσάδλω. Hunc locum egregie mihi videor restituisse hoc modo. θεύχουσι δὲ εἴ τι περισσώδεις ἐπισυρομένους προσάδλω, &c. Certè verbum περισσώδεις, nullo modo hic convenit. Neque enim qui servati sunt, amplius fugiunt. Nec Persæ περισσώδεις dici potuerunt, antequam Nisibin pervenissent. Itaque subdit Evagrius, κατὰ τὴν νῆσον διασώζονται. Pro voce προσάδλω, Nicephorus reposuit προπροάδλω, quod est vulgatum.

κατὰ τὸ ὄβας. Idem videtur esse quod à Theophylacto vocatur ἄκβας, castrum munitissimum. Hujus situm describit Theophylactus in libro primo capite 12. eodem prorsus modo quo Evagrius situm Castellum Ocbas describit. Itaque tam ex nominis similitudine, quam ex situ apparet, unum idemque esse Castellum Ocbas & Acbas: situm C juxta fluvium Nymphium & urbem Martyropolim. Conjecturam nostram prorsus confirmat Theophylactus, in capite 2. lib. 4. ubi Castrum illud Ocbas quod Evagrius noster à Comentiolo captum esse dicit, ipse Acbas nominat.

In Caput XVII.

Pag. 457. Ἐγκαθίστασι μετ' αὐτὸν βασιλεὺς χροσρόν. Hunc locum ex Manuscriptis codicibus Florentino & Telleriano supplēvimus hoc modo. Ἐγκαθίστασι μετ' αὐτὸν, &c. Porro Chosroes Rex Persarum constitutus est anno Christi 592. ut scribit Baronius in Annalibus. Qui fuit annus decimus Imperii Mauricii, non autem septimus, ut Baronius scribit. Nam anni Imperatoris Mauricii, æquo fere passu cum annis indictionis progrediuntur, sicut & anni Imperii Juliani junioris. Quare cum anno Christi 592. decima fuerit indictio teste ipsomet Baronio, decimum quoque annum Imperii ejusdem Mauricii tunc fuisse necesse est. Auctor tamen Chronici Alexandrini, inaugurationem Chosrois, ejusque ad Romanos fugam anno uno antevertit. Sic enim scribit. Indictione nona, anno nono Imperii Mauricii post Consulatum ejusdem Mauricii Tiberii anno septimo. τὴν τῆς ἐνιαυτῆς χροσρόν ἐπεσοῦν βασιλεὺς ἡλθε πρὸς Ῥωμαίους, ἀνταρσιαὶ ὑπομείνας ἀπὸ βασιλέως τὸ αὐτὸ συμφορῆται, &c. συμμάχους Ῥωμαίους ἀπεκατέστη εἰς τὴν ἐκτὴν βασιλείαν. Id est, Hoc anno Chosroes Persarum Rex,

A cum Varanus contribulis ejus adversus eum rebelasset, ad Romanos confugit; iisdemque auxiliantibus in Regnum suum restitutus est. Joannes autem Biclariensis in Chronico, anno citius id factum refert. Sic enim scribit: anno octavo Mauricii Imperatoris quo Chronicum suum terminavit, & 20. gesimo ergo Constantini Imperatoris anno, quo tempore heresis Ariana initium sumpsit, usque in octavum annum Mauricii Principis Romanorum, anni sunt ducenti sexaginta sex. In his ergo temporibus quibus omnipotens Deus prostrato venenosa heresi veneno pacem sue restituit Ecclesie, Imperator Persarum Christi suscepit fidem, & pacem cum Mauricio Imperatore firmavit. Ubi notandum est quod ait Biclariensis, Persarum Regem, abjecto simulachrorum cultu, ad Christi fidem transiisse. Idem certè testatur Theophylactus in cap. 2. libri 5.

B & in cap. 10. libri 4.

παῖδα τε ἀντι αὐτοῦ ἐκὼν καθίστησι. Theophylactus in cap. 3. libri 5. ait: Chosroem à Mauricio Imperatore filium duntaxat esse appellatum. Theophanes autem in Chronico pag. 224. disertè scribit Chosroem à Mauritio Imperatore filium esse adoptatum: τὴν τῆς ἐπιεικτοποιουθεὶς μαυρίου βασιλεὺς τὴν βασιλείαν περὶ αὐτὸν &c.

In Caput XIX.

Καταλυθεὶς ἀπεκολλήθη. Theophylactus in Pag. 411 in cap. 15. libri 4. Sittam jussu Comentioli Magistri militie flammis absumptum esse scribit.

In Caput XX.

Γολανδῶν μάχης ἕνεκα. Rectius in codice Florentino scribitur γολανδῶν. Golinduch dicitur à Nicephoro in capite 25. libri 18. ubi vitam ejus ac martyrium & res gestas breviter describit, sicut à Stephano Hieropolitano Episcopo qui librum sœcæ ejus vita conscripsit, acceperat. Ex quo etiam discimus, quam ob causam Martyr vivens appellatur ab Evagrio. Nam post martyrium diu superstes vixit, quemadmodum scribit Nicephorus. Ejus diem natalem Græci celebrant, undecimo Julii, ut legitur in Monologio. Ejusdem sanctæ mulieris mentionem facit Theophylactus in cap. 12. libri 5.

In Caput XXI.

Ζαφισπράμ μετὰ στρατῶ. In libro 5. Theophylacti Simocattæ cap. 12. scribitur, ἡμεῖς τὸ ἐργασθῆναι τὸν δυσουχὴν ζαφισπράτῶ ἐν τῷ στρατῷ, &c. quod magis probo,

καὶ καταρράζει. Apud Theophylactum legitur καταταράζει.

τοιαύτῳ ἑαυτὸν ἔχειν αἰτησῆναι. Apud Nicephorum scribitur: ἐν ἑαυτῷ, apud Theophylactum verò ἐν ἑμαυτῷ, quam scripturam magis probo.

τὸ ῥέθρον χροσρόν. Apud Theophylactum & Nicephorum legitur una voce ῥέθρον χροσρόν. Ita quoque scriptum habet codex Tellerianus.

ἐν ᾧ δὲ διέσπασας. Legendum puto ἐν ᾧ δὲ διέσπασα. Pag. 411

καὶ ἀμφιδουρον. Interpretes hunc locum non intellexisse, ex eorum versione satis apparet. Sic enim ambo veterunt, & *ancum* utrinque apertum. Ita quoque Raderus qui Theophylactum Latine interpretatus est, nisi quod *Hunnicum* habet, ut legitur in Græco Theophylacti codice. Langus autem interpres Nicephori, vocem Græcam retinuit hoc modo. *Et Amphithyrum Hunnicum.* Et subiecto scholio hanc vocem ita exponit. *Indicio meo carceres, sive cancelli sunt, sacratiorem ara mensam, vel circumdantes, vel populam ab ea arcetes: in quorum parte utraque janua sit, & aditus ad eam ferens operis Hunnicæ.* Sed pace viri docti dictum sit, vocis hujus significationem non est affectus. Græci ἀμφιδουρα vocabant *vela* pro foribus pendentia. Ita Chrysostomus in Homilia 84. in Matthæum, de Zachæo loquens qui Dominum convivio excepit: ὅτε ἤμην εἰς αὐτῶν εἰσιέναι ὁ χριστὸς, πῶς αὐτῶν ἐξέσσυτο ἐκείνους. ἢ γὰρ ἄρχεις πρὸς τὰς γέφυρας, ἀμφιδουρα αὐτῶν ἔκαθιδουρας, ἢ βάρη ἐξ ἐλάφαντος ποιούμενα. Id est, Zachæi domum cogitatione ingredi, & considerata, cum audisset Christum in eam ingressurum, quomodo eam ornavit. Non enim curriculo ad vicinos contendit, *vela*; sedes, subsellia mutaturus eburnea. Sic & in Ecclesiis Christianorum *vela* erant pro foribus, ut testatur Epiph. in epist. quadam quam Hieronymus Latine interpretatus est. Et ut ad rem propius accedamus, in ipso altari *vela* erant, quibus fores altaris sive chori tegebantur. Cumque sacerdos Eucharistiam facturus esset, ea *vela* reduci solebant, ut populus sacra mysteria è longinquo conspiceret. Id testatur Chrysostomus in Homilia 3. in epistolam ad Ephesios, his verbis: ἔγω δὲ καὶ ἐταῦθα ἐκφρομῆναι τῆς δουλείας ἢ τῶν χριστῶν τιθυμῆναι, ὅταν ἀκούσῃς διὰ τῶν πάντων κοινῶς, ὅταν ἴδῃς ἀεικέλιμνα τὰ ἀμφιδουρα, τότε νόμισον διασπλάσσει τὸν ἕραν ἄνωθεν, &c. Id est, Ita hic quoque cum offertur sacrificium, & Christus sacrificatur & omnis Dominica: quando audieris; Oremus omnes simul: quando videris reduci quæ in ostiis sunt cortinas, tunc existima cælum superne aperiri, &c. Vbi vides vocem ἀμφιδουρα sumi pro velis quæ ostiis altaris apposta erant. De his etiam velis mentio fit in veteri charta donationis Ecclesiæ Cornutiensis quam prius in lucem edidit Ioannes Suaresius. Et pro ara ora *vela* *Tramoserica Alba auroclava 2, vela blattea astroclava paragaudata 2, &c. & infra vela linea paragaudata Persica clavatura collomelina prafina 2, vela linea paragaudata Persica clavatura leucorhodina duo.* Et rursus infra. *Item ante Regias Basilicæ vela linea plumata majora fissa numero tria. Item vela linea pura tria, ante consistorium velum lineum purum unum. In prima velum lineum purum unum; & infra Basilicam pro porticibus vela linea rosulata sex. Et ante secretarium vel curricula vela linea rosulata pensilia habentia arcus 2.* Quem locum ideo integrum adscripsi, ut studiosus Lector intelligat, quam multiplex olim fuerit usus velorum in Ecclesiis: & ut sciremus quid esset in hoc Evagrii loco *Hunnicum velum.* Nam ut Persica *vela* olim in pretio fuisse

A docet hæc charta donationis, sic Hunnica quoque *vela* præcipue commendabantur. Porro de velis Persicis loquitur etiam Scholiastes Aristophanis ad Ranas: παραπετάματα ταῖς σκηναῖς τῆς πικτικῆς βῆλοισ, ἢ βυλλοδούροισ. Dicebantur enim hujusmodi *vela* βυλλοδουρα, eo quod foribus appensa essent, ut supra dixi. Guilielmus Bibliothecarius in vita Stephani sexti. *Consult in eadem Basilica Apostolorum cortinam lineam unam, velothyra setrica tria in circuitu altaris.* Ex quo apparet βυλλοδουρον & ἀμφιδουρον idem significare.

In Caput XXIII.

B Ἦς καὶ τὸς ἰδόντας ἀντὶς διήλλαξεν. Hunc locum una voce inserta optime exposuit Nicephorus: λέγεται ἢ μὴ ἔχει τὸν καὶ πρῶτος ἰδόντας διαλάξαι ἐν τῇ εἰσιτῆσι κλίματι. Id est, ut vertit Langus: *Perhibetur sane primos dentes in columna statione mittasse.* In optimis codicibus Florentino & Telleriano ἀντὶς scribitur, non ἀντὶς. Vbi vox ἀντὶς ponitur pro ἐκείνῃ. ὡς καὶ ἄριστον τῆς θεῶν. Leges Grammaticæ postulant, ut ἀριστόντων scribamus. Præcessit enim ἐκείναι τῶντων.

In Caput XXIV.

Ἐπιτελευτῆ δὲ αὐτοῦ γρηγόριος. Gregorii Antiochenis Episcopi obitum & restitutionem Anastasii Sinaitæ, Baronius quidem refert anno Christi 594. Dubitat tamen ibidem Baronius, an potius in annum sequentem id referri debeat; præsertim cum Gregorius Magnus in registro epistolarum Indictionis 13. gratuletur Anastasio, quod in Antiochenam sedem restitutus fuisset. Verum Auctor Chronici Alexandrini, qui iisdem fere temporibus vixit quibus Gregorius, anno Imperii Mauricii decimo, indictione decima mortem Gregorii assignat, ita scribens. ἰδού. τούτω τῆ ἡμετέρας ἀναστάσιος πατριάρχης ἀντιοχείας ἱπαιήλθου ἐν ἀντιοχείᾳ μετ' αὐτοῦ τῶν γρηγορίῳ πατριάρχῃ γινόμενῃ, τὸ ἐξ διαδέξαμένῃ πρὸ τούτου ἢ αὐτοῦ ἀναστάσιος. Id est: *Hoc anno Anastasius Patriarcha Antiochenus reversus est Antiochiam, post mortem Gregorii Patriarchæ, qui ante eundem Anastasio successerat.* Ubi notabis Anastasium Patriarcham vocari etiam ante restitutionem: propterea quod, ut pote per vim nec legitime depositus titulum Patriarchæ perpetuo retinuerat. Certè Gregorius Papa in tribus epistolis quas initio Episcopatus sui ad eum scripsit, eum semper Patriarcham agnoscit. Gregorium vero qui Anastasii superstitis cathedram non legitime occupaverat, nunquam in numero Patriarcharum habuisse deprehenditur.

Ὁ τῆς ἱεροδοκτεύλου. Hermodactylus planta fuit veteribus ignota. Cerè nec Dioscorides, nec Galenus ullam ejus mentionem fecerunt. Arabes vero post Serapionem, cum Colchico atque Ephemero eam confuderunt. Quos secuti Pharmacopolæ nostri, passim in Officinis pro Hermodactylo Colchicum substituant. Sed hunc errorem jamdudum notavit Andreas Matthiolus

Pag. 462

Pag. 463

lus in Commentariis ad lib. 4. Dioscoridis, & post eum reliqui qui de plantis scripserunt. Et in priori quidem editione Commentariorum suorum, nondum ipse Matthiolus satis cognitum habebat, quid esset Hermodactylus. Postea vero cum eam plantam nactus esset ab illustri viro Augerio Busbequio, qui ex Constantinopolitana legatione eam attulerat, ejus typum nobis exhibuit pag. 1109. posterioris editionis. Eius radices digitorum similitudinem referunt, adjectis etiam unguibus. Ex quo plantæ nomen est inditum. Hermodactylus enim Mercurii digiti significat. Porro ejus radix olim Arthriticis exhibebatur, tunc cum humores defluerent; quippe quæ & ipsa per se & ejus decoctum, vim habet purgandi, ut scribit Paulus Aegineta in libro septimo. Hodie vero Hermodactylus Podagricis præbetur, non eo tempore quo humores defluunt, sed vigente potius & confirmato jam morbo. Nam cum recentiores Medici usu ipso deprehendissent, medicamentum istud noxium esse in accessione morbi; Medicorum veterum consuetudinem hac in parte correxerunt, ut me docuit clarissimus vir ac doctissimus Tosanus de Fontaine, in Academia Parisiensi Medicinæ Doctor ac Professor Regius: Cui ob singularem erga me benevolentiam, & in curanda valetudine mea sollicitudinem ac diligentiam, plurimum me debere profiteor.

ἡ ἀναστασία τοῦ βασιλέως Γρηγορίου. Ex his verbis colligitur omnino, Anastasium paulò ante mortem Gregorii in sedem Antiochenam restitutum fuisse. Ait enim Evagrius Gregorium Antiochenum mortuum esse Anastasio in sedem suam restituto. Nicephorus tamen his verbis nihil aliud significari existimavit, quàm Anastasium post mortem Gregorii in suam sedem restitutum fuisse.

ἡ ἀναστασία τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου. Anastasius depositus fuerat anno Christi 570. ut supra observavi in Annotationibus ad cap. 5. lib. 4. Ab hoc anno ad decimum Imperii Mauricii annum, quo in sedem suam restitutus est, ut tradit Auctor Chronici Alexandrini, id est ad annum Christi 592. anni sunt tres ac viginti.

ἡ ἀναστασία τοῦ βασιλέως Μαυρικίου. Ex his verbis suspicari quis fortasse possit id quod suspicatus est etiam Baronius, Gregorium Antiochenum Episcopum mortuum esse anno Imperatoris Mauricii duodecimo. Cur enim diceret Evagrius, anno duodecimo Imperii Mauricii se Historiam suam terminasse, nisi antea aliquid retulisset quod gestum erat anno ejusdem Mauricii duodecimo. Res tamen diligentius examinata, mihi non videtur Evagrius his verbis id significare voluisse. Ait enim Evagrius Gregorium Antiochenum factum fuisse, Gregorio quidem Romano, Eulogio autem Alexandrinam Ecclesiam administrante: Joanne vero Hierosolymis præfidente. Qui cum haud multo postea è vivis abiisset, neminem adhuc in ejus locum successum fuisse dicit. Non igitur Gregorii morte Historiam suam

A terminavit Evagrius, cum post ejus mortem Joannem Hierosolymitanum Episcopum obiisse referat, & post ejus interitum neminem adhuc eo tempore quo hæc scribebat, substitutum esse. Id ergo tantum his verbis significat Evagrius, se hæc scripsisse anno duodecimo Imperii Mauricii.

ἡ ἀναστασία τοῦ βασιλέως Μαυρικίου. Non probo interpretationem Christophorsoni & Musculi, qui Quæsturæ honorem à Tiberio delatum esse putant Evagrio nostro. Atqui Evagrius non dicit delatam sibi esse dignitatem *τῆς κομιστικῆς*, sed tantum *τῆς κομιστικῆς*, id est, *Quæstoris*. Multum autem discrimen est inter Quæstorem & Quæstorium. Nam Quæstor est qui Magistratum Quæstoris gerit. Quæstorius vero is qui Magistratum delatum sibi esse honorem Exquæstore, codicillos ex Quæstore sibi ab Imperatore collatos esse intelligit: eodem profus modo quo codicillos ex Præfectis Prætorio à Mauricio Imperatore sibi delatos esse, statim subjungit. Porro qui codicillos hujusmodi meruerant, si privilegii omnibus fruebantur, quæ competebant honoratis qui dignitates illas gesserant, Quæsturæ scilicet ac Præfecturæ. Cæterum hoc loco scribendum videtur *τῆς κομιστικῆς* supple *ἀξίωμα*.

ἡ ἀναστασία τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου. Hunc locum non intellexerunt Interpretes. Nam Musculus quidem ita vertit: Unde ista composuimus, cum ille Imperii ignominiam ablaturus, Theodosium in lucem produxit. Christophoronus vero sic interpretatur: Quo regnante eas relationes composuimus: sedque eo ipso tempore quo Theodosium in lucem edidit. Existimavit scilicet Christophoronus scribendum hic esse *ἐπ' αὐτό*. Verum hæc emendatio ferri non potest. Non enim regnante Mauricio opus illud relationum composuerat Evagrius, sed regnante Tiberio Constantino, sicut ipse affirmat paulò supra. Malui igitur hoc loco vulgaram scripturam retinere, subaudiendo vocem *ἀναστασία* vel *διαθήκη*. Nam cum Mauricio Imperatori natus esset filius Theodosius, Evagrius orationem ad Mauricium Imperatorem scripsit, qua ei ob natalem filii gratulabatur, & tum Mauricio ipsi, tum Reip. Rom. summam felicitatem augurabatur, propterea quod Mauricius abolito vetusto Romani Imperii dedecore, masculam prolem tandem suscepisset. Nam ex Imperatoribus Romanis qui in Orientis partibus regnaverant, jam inde à Theodosio juniore, nullus mares liberos genuerat. Ob hanc igitur orationem ait Evagrius donatum se esse à Mauricio codicillis amplissimæ Præfecturæ.

ἡ ἀναστασία τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου. Theodosius nobilissimus natus est in partibus anno 3. Imperatoris Mauricii die 26. mensis Septembris, ac proinde indictione 4. quæ cœperat à Calendis Septembris hujus anni. Idem postea à patre Mauricio Augustus coronatus est indictione octava die 26. mensis Martii, cum annos natus esset quatuor cum dimidio, ut scribit Theophanes in Chronico pag. 225.

